

סילבוס גמרא

רציונאל

ברור ומוסכם על הכול שכל דף מהתלמוד שנלמד הוא חשוב ומשמעותי. ובכל זאת אנו סבורים שהאתגר והעניין בלימוד גמרא, הוא ללמוד דפי גמרא או סוגיות ממסכתות בהם החשיבה התלמודית, והיכולת של התלמיד, להיות שותף בליבון העניין, בבירור הסברות השונות היא דווקא שם וכן רכישת מיומנויות שונות הנדרשות ללימוד גמרא כאשר הסוגיות עוסקות בנושאים ממסכת ברכות פרק "תפילת השחר": מן תפילת השחר, הערב ומוסף. שאר ענייני התפילה ועמידה בתפילה לכוון ירושלים. רוב הסוגיות הן קצרות, ומאפשרות להתמקד ביסודות הגמרא כמו כן, פרק זה קרוב לליבם של התלמידים, שהרי הוא עוסק בנושאים שהתלמידים 'חיים' אותם מקטנותם.

מטרות

- יכיר את דרכי הלימוד בגמרא, את דרכי המחשבה והעיון בה ואת המושגים והמונחים המצויים בתלמוד, ויוכל להשתמש בידעו אלה בלימוד סוגיות חדשות.
כגון:
  1. מונחים בקשר למשנה ולברייתא ובקשר לחכמים המוזכרים בהן.
  2. מלות שאלה לבירור ההלכה.
  3. מונחי הבאה של מקורות.
  4. מונחי פתיחה לקושיות ולשאלות.
  5. מונחי פתיחה לתירוצים ולהסקת מסקנות.
  6. מונחים לבעיה שלא נפתרה.
  7. מונחים בפסיקת הלכה.
  8. כללי פסיקה.
- אוצר המלים וידעת השפה הארמית - התלמיד יוכל להבין משפט המכיל מלים ארמיות נפוצות ויכיר את נטיות הפעלים הנפוצים בגופים השכיחים בתלמוד
- התלמיד יוכל להיעזר במילון ארמי להבנת המלים הארמיות שאינן מובנות לו.
- קריאה נכונה של הטקסט - התלמיד יוכל לקרוא כהלכה טקסט מן המשנה ומהתלמוד.
- מבנה התלמודים - התלמיד יכיר את מבנה התלמודים על סדריהם השונים. וכן מבנה דף הגמרא רשי, תוספות, גמרא משנה, נר מצווה תורה אור. ותפקידי מבנה דפי הגמרא
- לימוד רש"י - התלמיד יוכל להיעזר ברש"י לצורך הבנת המשא-ומתן התלמודי.
- שימוש בכלי עזר - התלמיד יוכל להשתמש בספרי עזר כגון: עין משפט, נר מצווה, מסורת הש"ס, הגהות הב"ח, יפה-עיניים.
- ענייני רקע - התלמיד יכיר את סדר הדורות של חכמי התלמודים.
- התלמיד יכיר את הרקע להתהוותה של התורה שבעל-פה.

רשימת נושאים

• נושא א' - היזק ראייה (ב ע"א – ג ע"א)

לשכנים חצר משותפת. אחד השכנים מעוניין להקים מחיצה בינו ובין שכנו. יכולתו לכופף את השכן חברו להשתתף איתו בבניית גדר היא על מנת למנוע ממנו להסתכל ולראות את הנעשה בחצרו. הסתכלות בחצר של אחר מוגדרת בגמרא: היזק ראייה. במשנה נאמר שניתן לכופף לבנות גדר מסיבית, לפי מנהג המקום.

בסוגיה זו נעסוק במספר נקודות:

א. האם אכן מטרת בניית כותל כה מסיבי, היא מניעת היזק ראייה בלבד.

ב. מה ההגדרה ההלכתית של היזק ראייה, וההשלכות הלכה למעשה.

ג. היזק ראייה בבתים משותפים.

• נושא ב' - סתירת בית כנסת (ג ע"ב)

רב חסדא אסר להרוס בית כנסת עד שיבנו בית כנסת אחר. הגמרא מציעה שני הסברים לאיסור זה: חשש מפגיעה שלא יבנה בית כנסת אחר, או חשש שלא יהיה מקום להתפלל בזמן הבנייה. בהמשך הסוגיה מובאים שני מעשים העוסקים בסתירת בית כנסת (מרימר ומר זוטרא; רבינא ורב אשי). נעיין בדברי המפרשים והפוסקים שעסקו בשאלות הבאות:

א. מה מקור האיסור להרוס בית כנסת?

ב. מה טעם האיסור להרוס בית כנסת גם אם מתכוונים לבנות בית כנסת חדש? מה הם ההבדלים בין הטעמים השונים?

ג. מה הדין במקום בו יש מקום חלופי קבוע להתפלל כל עוד לא נבנה בית כנסת חדש?

• נושא ג' - חזקת שימוש (ו ע"א)

במשנה (ה ע"א) נאמר, שאם כותל שבין שתי חצרות נפל, ניתן לכופף זה את זה לבנות אותו מחדש עד גובה של ארבע אמות ולא יותר. במשנה נאמר שבמצב בו תובע האחד את שכנו לשלם לו מחצית דמי בנין הכותל לאחר שנבנה הכותל, והנתבע טוען שהוא כבר שילם את חלקו, הנתבע נאמן מאחר שהוא: "בחזקת שנתן". הגמרא דנה במצבים בהם אדם השתמש ברכוש שכנו וטוען שהוא שילם בעבורם ושהם בעצם שותפים בדבר.

סוגיא זו עוסקת בהבנת דברי ראשונים שחלקו בשאלה, באילו מצבים ותנאים יש למשתמש חזקה על השימוש ברכוש חברו.

• נושא ד' - השתתפות לומדי תורה בנטל הציבורי: מיסים ובטחון (ז ע"ב – ח ע"א)

א. חכמים פטרו תלמידי חכמים מתשלום מס שהוטל על קהילתם. מה סיבת הפטור? מי מוגדר כתלמיד חכם לצורך פטור ממס? מה היקף הזמן שאותו תלמיד חכם משקיע בלימוד תורה במשך השבוע? האם מכל סוג של מס הוא יהיה פטור?

ב. פטור ממס שנזכר בגמרא הוא מדמי שמירה וביטחון. הנימוק הוא: "רבנן לא צריכי נטירותא". האם לומדי תורה פטורים מלשאת בנטל הביטחוני על הגנת מדינת ישראל? בסוגיה נעסוק במידת חובתם של תלמידי חכמים בשירות צבאי ונשיאה בנטל הביטחוני בהגנת מדינת ישראל.

• נושא ה' - סמכות וכח של רוב (ה ע"ב - ט ע"א)

בני עיר רשאים "להתנות על המדות ועל השערים, ועל שכר פועלים", ובסמכותם אף להעניש את מי שחורג ממה שנקבע. עוד מסופר על הסכמה של בעלי מקצוע על חלוקת ימי העבודה, וכשקרה מקרה שאחד הפר את ההסכמה, קנסו אותו ע"י הפסד רווחיו. להסכמות אילו יש צורך באישור של "אדם חשוב" - דמות או אף גוף תורני או ציבורי שמוודאת שההסכמה המחייבת היא הגונה, סבירה וראויה.

מהו מקור הסמכות של בני מקום (עיר, יישוב, שכונה, שכנים בבנין מגורים וכד'), או אנשים להם התאגדות משותפת (עובדים במפעל, ארגון מקצועי), לתקן תקנות ולקבוע התנהלות מסוימת שמחייבת את הכל, גם במחיר פגיעה במעגלים אחרים? ההנחה שלא הכל מסכימים לכל החלטה אלא שהיא נקבעה על פי רוב. האמנם הרוב תמיד צודק? אילו משמעויות חיוביות יש לכח שבידי חברים המאוגדים במסגרת אחת?

• נושא ו' - סיבת העוני בעולם, מעלת הצדקה ופעולתה (י ע"א)

בגמרא מובא ויכוח בין טורנוסרופוס הרשע, לבין ר' עקיבא. כנגד הטענה, שהעוני בא כעונש משמים על העניים ולכן אל לנו להתערב ולדאוג להם, עונה ר' עקיבא שאין הדבר כן, אלא העוני ניתן בעולם "כדי שניצול אנו בהן מדינה של גיהנם". ננסה להתבונן במציאות של העוני בעולם - האם היא תוצר של פגם וחטא של היחיד והחברה, או שמא זו מציאות מכוונת שתפקידה להביא לתיקון היחיד, ולפיתוח הצדדים המוסריים והרוחניים שבחברה.

אין לקבל צדקה מגויים, ואם מקבלים מהם יש בדבר חילול ה'. עם זאת, בגמרא מסופר שהיו שנטלו צדקה מגויים במצבים שונים. בסוגייתנו נעסוק בנקודות הבאות:

א. מדוע אין ליטול צדקה מגוי, ומה מעמדו של הנוטל בכל זאת?

ב. באילו מצבים ניתן ליטול צדקה מגוי, ומהם טעמי ההיתר?

נעמוד על שורשיו של עימות אידיאולוגי זה על ידי הקבלה לויכוח נוסף בין טורנוסרופוס הרשע ור' עקיבא, ובכך נעמיק בהבנת תפיסת עולמו הרחבה של ר' עקיבא כלפי הבריאה ותפקידו של האדם בתוכה.

מבנה הבחינה :

חלק א'

40 נקודות

מושגים ותרגום מארמית, לימוד רש"י, מבנה התלמודים, סרגל הדורות.

חלק ב'

60 נקודות

מסכת בבא בתרא - טקסט+רש"י פרק השותפין